

SOUKENÍK - ŠTRPKA

advokátska kancelária / law firm

**Dlžnícky štát či štát dlžníkov alebo ako
súvisí prehnaná ochrana dlžníka
s princípom právnej istoty?**

Štát ako veriteľ vs. štát ako dlžník

- **Štát ako veriteľ**

- Vysoké sankcie za omeškanie
- Zadržanie vodičského preukazu
- Prednostné pohľadávky v exekúcii – dane, poistné a pod.
- Podmienka nemať nedoplatky na daniach a poistnom

- **Štát ako dlžník**

- Exekučná imunita na majetok štátu
- Iná výška sankcií v prípade omeškania na strane štátu
(napríklad náhrada za zadržanie nadmerného odpočtu DPH)
- Nerešpektovanie súdnych rozhodnutí a následné ad hoc legislatívne riešenia

Štát ako veriteľ vs. štát ako dlžník

- **Vysoké sankcie za omeškanie**

- Podľa ust. § 240 Zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení: **„Fyzickým osobám a právnickým osobám povinným odvádzať poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie, ktoré neodviedli poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie za príslušný kalendárny mesiac včas alebo ich odviedli v nižšej sume, Sociálna poisťovňa predpíše penále vo výške 0,05 % z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie do dňa, keď bola dlžná suma poukázaná na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici, zaplatená v hotovosti, zaplatená exekútorovi alebo do dňa začatia kontroly, ak tento zákon neustanovuje inak.“**
- Penále vo výške 0,05 % denne teda predstavuje 18,25 % ročne
- V prípade nedoplatkov na daniach a na verejnom zdravotnom poistení sa aplikuje úrok z omeškania vo výške štvornásobku základnej sadzby ECB, min. však 15 % ročne
- Pre porovnanie v súkromnom sektore je to o 5 resp. 8 bodov viac ako základná sadzba ECB

Štát ako veriteľ vs. štát ako dlžník

- **Zadržanie vodičského preukazu**

- V súčasnosti sa uvažuje o možnosti zadržania vodičského preukazu pri vymáhaní dlžného poistného.
- Od roku 2020 je zadržanie vodičského preukazu možné aj pri výkone daňovej exekúcie (inšpiráciou bola právna úprava pri nedoplatkoch na výživnom).
- Podľa ust. § 98 ods. 1 písm. i) zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok): *„Správca dane môže vykonať daňovú exekúciu zadržaním vodičského preukazu.“*

Štát ako veriteľ vs. štát ako dlžník

- **Prednostné pohľadávky** podľa ust. § 71 ods. 2 Exekučného poriadku sú:
 - písm. d) **pohľadávky náhrady škody na majetku štátu** v správe ústavu na výkon väzby, ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže voči obvineným a odsúdeným a voči bývalým obvineným a bývalým odsúdeným, pohľadávky trov spojených s výkonom väzby, zvýšených trov výkonu väzby, zvýšených trov výkonu trestu odňatia slobody a zavinených trov výkonu trestu odňatia slobody voči obvineným a odsúdeným a voči bývalým obvineným a bývalým odsúdeným,
 - písm. e) **pohľadávky daní, poplatkov a ciel, pohľadávky na poistnom** voči osobám, ktoré sú povinné platiť poistné na zdravotné poistenie a sociálne poistenie, **pohľadávky na príspevkoch na starobné dôchodkové sporenie** voči osobám, ktoré sú povinné platiť príspevky na starobné dôchodkové sporenie, **pohľadávky na preplatkoch** na náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca, dávkach sociálneho poistenia, dôchodkoch starobného dôchodkového sporenia, prídavku na dieťa, pohľadávky náhrady za príspevok na výživu dieťaťa a príspevok na úhradu potrieb dieťaťa zvereného do pestúnskej starostlivosti, pohľadávky úhrady za sociálne služby poskytované podľa osobitného predpisu,
 - písm. f) **súdne pohľadávky** podľa osobitného predpisu.

Štát ako veriteľ vs. štát ako dlžník

- **Exekučná imunita**

- Podľa ust. § 61s ods. 1 Exekučného poriadku: „*Exekúcii nepodlieha*
 - a) nehnuteľný majetok štátu** v správe správcu podľa osobitného predpisu okrem nehnuteľností v dočasnej správe podľa osobitného predpisu,
 - b) príjmy štátneho rozpočtu**, prostriedky na bežnom účte štátnej rozpočtovej organizácie a pohľadávky z právnych vzťahov zakladajúcich tieto príjmy,
 - c) cenné papiere** vo vlastníctve štátu a majetkové účasti štátu v právnických osobách,
 - d) prostriedky určené na krytie schodku** štátneho rozpočtu a krytie štátneho dlhu,
 - e) iný majetok štátu, o ktorom tak ustanoví osobitný zákon.**“
- Podľa ust. § 61s ods. 2 Exekučného poriadku: „*Majetok štátu, ktorý nie je uvedený v odseku 1 a majetok Exportno-importnej banky Slovenskej republiky nepodlieha exekúcii, ak bol vylúčený z exekúcie z dôvodu, že je nevyhnutne potrebný na plnenie úloh štátu alebo na plnenie verejnoprospešného účelu, alebo že majetok Exportno-importnej banky je nevyhnutne potrebný na vykonávanie jej činností a plnenie jej úloh. Návrh na vylúčenie vecí z exekúcie možno v takom prípade podať do 60 dní od doručenia upovedomenia o začatí exekúcie.*“
- Podľa ust. § 61s ods. 3 Exekučného poriadku: „*Exekúciu na majetok štátu podľa odseku 2 možno vykonať len na majetok štátu v správe správcu majetku štátu, z ktorého činnosti nárok oprávneného vznikol.*“

Štát ako veriteľ vs. štát ako dlžník

- **Exekučná imunita**

- Ust. § 18a ods. 1 Zákona č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu, ust. § 8 ods. 10 Zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy, ust. § 12 ods. 7 Zákona č. 291/2002 Z. z. o Štátnej pokladnici – **pôvodná úprava exekučnej imunity štátu**
- Nález Ústavného súdu SR spis. zn. PL. ÚS 111/2011 zo dňa 04.07.2012
- § 61s Exekučného poriadku – **aktuálna právna úprava exekučnej imunity štátu**
- Nález Ústavného súdu SR, spis. zn. I. ÚS 12/2020 zo dňa 15.01.2020

Štát ako veriteľ vs. štát ako dlžník

- **Nález Ústavného súdu SR spis. zn. PL. ÚS 111/2011 zo dňa 04.07.2012**
 - Ústavný súd za ústavne neakceptovateľnú nepovažuje exekučnú imunitu ako takú, ale jej rozsah a koncept vyplývajúci zo súčasnej právnej úpravy. Verejný záujem na zachovaní určenia majetku štátu na plnenie jedinečných a nezastupiteľných verejných úloh štátu je nespochybniteľný, ústavne neudržateľným sa však stáva vo chvíli, keď charakter a spôsob jeho normatívneho ukotvenia obmedzuje základné práva fyzických osôb alebo právnických osôb vystupujúcich v právnych vzťahoch so štátom do tej miery, že tieto základné práva a slobody nemožno primerane užívať, takže sa stávajú iluzórnymi.
 - Podstata konštatovanej neprimeranosti ochrany majetku štátu pred uskutočnením výkonu rozhodnutia vyplývajúcej z dikcie § 18a ods. 1 zákona o správe majetku štátu a § 12 ods. 7 zákona o Štátnej pokladnici pri ich spoločnom posudzovaní a pôsobení je, že veriteľ štátu (oprávnený v exekučnom konaní) po zastavení exekúcie súdom (ex offa) práve z dôvodov tejto reštrikcie stráca účinný právny prostriedok na vynútené vymoženie svojej pohľadávky.
- **Nález Ústavného súdu SR, spis. zn. I. ÚS 12/2020 zo dňa 15.01.2020**
 - Exekučnoprávna imunita v zmysle ustanovenia § 61s ods. 1 Exekučného poriadku sa nevzťahuje na príslušný subjekt (povinného), ale na konkrétny majetok. Z exekúcie sú vylúčené len konkrétne časti majetku, čo úplne nevyklučuje možnosť existencie majetku, ktorý zo zákona nie je vylúčený z exekúcie.

Štát ako veriteľ vs. štát ako dlžník

- **Náhrada za zadržanie nadmerného odpočtu DPH**

➤ Podľa ust. § 79a ods. 2 Zákona o DPH:

*„Platiteľ má nárok na úrok z nadmerného odpočtu vo výške dvojnásobku základnej úrokovej sadzby Európskej centrálnej banky platnej prvý deň kalendárneho roka, za ktorý sa úrok počíta, a ak tento **dvojnásobok základnej úrokovej sadzby nedosiahne 1,5 %, pri výpočte úroku z nadmerného odpočtu sa použije ročná úroková sadzba vo výške 1,5 %**. Úrok sa vypočíta zo sumy vráteného nadmerného odpočtu, a to za každý deň od uplynutia šiestich mesiacov odo dňa nasledujúceho po uplynutí lehoty na vrátenie nadmerného odpočtu podľa § 79 ods. 1, 2 alebo ods. 5 do dňa jeho vrátenia vrátane.“*

Štát ako veriteľ vs. štát ako dlžník

- **Náhrada za zadržanie nadmerného odpočtu DPH**

- Podľa bodu 51. rozsudku Súdneho dvora EÚ v spojených veciach C 13/18 a C 126/18 (C-13/18 Sole-Mizo Zrt. a C-126/18 Dalmandi Mezőgazdasági Zrt.):

*„Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy treba odpovedať na prvú až tretiu otázku vo veci C-13/18 a na prvú a druhú otázku, ako aj prvú časť siedmej otázky vo veci C-126/18 tak, že právo Únie a osobitne **zásady efektivity a daňovej neutrality sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia praxi členského štátu spočívajúcej vo výpočte úrokov z nadmerného odpočtu odpočítateľnej DPH, zadržaného týmto členským štátom nad rámec primeranej lehoty v rozpore s právom Únie, uplatnením sadzby, ktorá zodpovedá základnej sadzbe vnútroštátnej centrálnej banky, ak na jednej strane táto sadzba je nižšia než sadzba, ktorú by zdaniteľná osoba, ktorá nie je úverovou inštitúciou, musela zaplatiť za požičanie sumy rovnajúcej sa uvedenej sume, a na druhej strane úroky z dotknutého nadmerného odpočtu DPH sa počítajú za dané zdaňovacie obdobie, pričom sa neuplatní úrok, ktorého cieľom je kompenzovať zdaniteľnej osobe zníženie peňažnej hodnoty spôsobené uplynutím času od tohto zdaňovacieho obdobia až do skutočného zaplatenia týchto úrokov.**“*

Štát ako veriteľ vs. štát ako dlžník

- **Nerešpektovanie súdnych rozhodnutí**
 - Samotná existencia exekúcií vedených na majetok štátu je dôkazom, že štát v niektorých prípadoch nerešpektuje právoplatné súdne rozhodnutia.
 - Štát sa spolieha na exekučnú imunitu a veriteľ štátu sa v zásade musí spoliehať na dobrovoľné plnenie zo strany štátu.
 - Keďže štát plní aj dôležité verejné úlohy, odlišuje sa od ostatných subjektov, ktoré sa ocitli v situácii povinných v exekučnom konaní (napr. vyplácanie dôchodkov, štátnych sociálnych dávok a pod.).
 - ÚS SR v roku 2012 konštatoval, že absolútna exekučná imunita štátu ako subjektu nie je v súlade s Ústavou SR, otázkou ale ostáva, či aktuálna právna úprava prijatá po tomto náleze vytvára dostatočné predpoklady na úspešnú exekúciu relevantného majetku štátu.

Štát ako veriteľ vs. štát ako dlžník

- **Ad hoc legislatívne riešenia**

- Zákon č. 350/2018 Z. z. o ochrane majetku v plynárenstve a o doplnení zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení zákona č. 87/2017 Z. z. - **Ochrana pred hrozbou výkonu rozhodnutia proti spoločnosti Slovenský plynárenský priemysel, a.s.**
- Podľa ust. § 1 zákona o ochrane majetku v plynárenstve: "**Exekúcií podľa exekučného poriadku nepodliehajú majetkové účasti držiteľa povolenia na dodávku plynu, ktorý je dodávateľom poslednej inštancie a ktorý je právnickou osobou so stopercentnou majetkovou účasťou štátu.**"
- Podľa ust. § 2 zákona o ochrane majetku v plynárenstve: "**Konania začaté pred dňom účinnosti tohto zákona podľa exekučného poriadku, ktoré postihujú majetok podľa § 1, súd bezodkladne zastaví.**"
- Podľa ust. § 444 ods. 4 Civilného sporového poriadku: "**Dovolanie má odkladný účinok, ak bolo podané proti rozhodnutiu vydanému v konaní, v ktorom sa uplatňoval nárok zo zmenky.**"
- Podľa ust. § 471a Civilného sporového poriadku: "**Ustanovenie § 444 ods. 4 sa vzťahuje aj na dovolanie a mimoriadne dovolanie podané v konaní o zmenkovom platobnom rozkaze začatom pred dňom účinnosti tohto zákona podľa predpisov účinných pred 1. júlom 2016.**"

Zákonodarca a jeho rešpekt k ústavnosti, ľudským právam a pravidlám legislatívneho procesu

- **Premlčanie pohľadávok v spotrebiteľských vzťahoch**
 - Prihliadanie na premlčanie pohľadávok ex offo (ust. § 5b Zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa)
 - Zrušené Nálezom Ústavného súdu SR spis. zn. PL ÚS 11/2016 zo 07.02.2018: „Pri ustanovovaní zákonných podmienok ochrany spotrebiteľa, dlžníka, je **nutné dbať na vyváženosť právnej úpravy z hľadiska jednotlivých ústavných štandardov vrátane princípu právneho štátu.**“
 - § 54a Občianskeho zákonníka – **premlčané právo zo spotrebiteľskej zmluvy nemožno vymáhať**

Aplikácia princípu právnej istoty (nielen) pri ochrane dlžníka zo strany súdnej moci

- **Vymáhateľná pohľadávka**

- R 44/2001 (Rozsudok Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 3Cdo/102/1999 zo dňa 23.12.2009)
- Rozsudok Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 6Cdo/237/2017 zo dňa 24.06.2020
- Rozsudok veľkého senátu Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 1VCdo/1/2022 zo dňa 17.05.2022

- **Obnova konania v spotrebiteľských veciach**

- § 397 písm. e) CSP, § 404 písm. c) CSP, § 404 ods. 1 CSP
- Uznesenie Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 3Cdo/42/2006
- R 110/2003 (Rozsudok Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 3Cdo/100/01 zo dňa 28.05.2002)

- **Neprijateľné zmluvné podmienky a ich prieskum po právoplatnosti rozhodnutia na plnenie**

- § 172 ods. 9 OSP, § 299 ods. 2 CSP, § 3 ods. 6 písm. b), c) Zákona č. 307/2016 o upomínacom konaní
- Uznesenie Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 3Cdo/42/2006
- R 110/2003 (Rozsudok Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 3Cdo/100/01 zo dňa 28.5.2002)
- Uznesenie Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 5Cdo/280/2010 zo dňa 20.10.2010

Aplikácia princípu právnej istoty (nielen) pri ochrane dlžníka zo strany súdnej moci

- **Vymáhateľná pohľadávka**
- **R 44/2001 (Rozsudok Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 3Cdo/102/1999 z 23.12.2009)**
 - „Zákonnému pojmu vymáhateľná pohľadávka zodpovedá taká pohľadávka, ktorú možno úspešne vymáhať pred súdom v základnom konaní.“
- **Rozsudok Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 6Cdo/237/2017 zo dňa 24.06.2020**
 - „Z takto vymedzeného účelu a zmyslu odporovacej žaloby vyplýva, že vymáhateľnou pohľadávkou v zmysle ustanovenia § 42a ods. 1 Občianskeho zákonníka sa rozumie taká pohľadávka, ktorej splnenie možno vynútiť exekúciou, t. j. pohľadávka, ktorá bola veriteľovi priznaná vykonateľným rozhodnutím alebo iným titulom, podľa ktorého možno nariadiť exekúciu. Ak slúži odporovacia žaloba - ako bolo uvedené vyššie - k uspokojeniu pohľadávky veriteľa v exekučnom konaní, nezodpovedalo by tomuto jej účelu, keby pohľadávka veriteľa nebola priznaná vykonateľným rozhodnutím alebo iným titulom, a keby išlo len o pohľadávku „dospelú“ či splatnú, teda žalovateľnú.“
- **Rozhodnutie veľkého senátu Najvyššieho súdu SR, 1VCdo/1/2022 zo dňa 17.05.2022**
 - „Vymáhateľná pohľadávka v zmysle ustanovenia § 42a odsek 1 Občianskeho zákonníka je pohľadávka, ktorú možno úspešne vymáhať v základnom súdnom konaní.“

Aplikácia princípu právnej istoty (nielen) pri ochrane dlžníka zo strany súdnej moci

- **Obnova konania v spotrebiteľských veciach**

- Podľa ust. § 397 písm. e) Civilného sporového poriadku: *„Proti právoplatnému rozsudku je prípustná žaloba na obnovu konania, ak je v rozpore s rozhodnutím Súdneho dvora Európskej únie, Rady Európskej únie alebo Komisie, ktoré je pre strany záväzné.“*
- Podľa ust. § 404 písm. c) Civilného sporového poriadku: *„Za splnenia podmienok podľa § 403 ods. 1 po troch rokoch od právoplatnosti rozhodnutia možno podať žalobu na obnovu konania, ak ide o dôvody obnovy konania uvedené v § 397 písm. c) až e).“*
- Podľa ust. § 403 ods. 1 Civilného sporového poriadku: *„Žaloba na obnovu konania sa podáva v lehote troch mesiacov, odkedy sa ten, kto podal žalobu na obnovu konania, mohol dozvedieť o dôvode obnovy, alebo odo dňa, keď ho mohol uplatniť.“*

- **Aplikačná prax**

- V praxi súdy povoľujú obnovu konania **aj po niekoľkých rokoch od právoplatnosti rozhodnutia** s poukazom na ust. § 397 písm. e) Civilného sporového poriadku

Aplikácia princípu právnej istoty (nielen) pri ochrane dlžníka zo strany súdnej moci

- **Prieskum neprijateľných zmluvných podmienok po právoplatnosti rozhodnutia na plnenie**
- **Uznesenie Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 5Cdo/280/2010 zo dňa 20.10.2010**

Totožnosť predmetu konania je daná vtedy, keď ten istý nárok alebo stav vymedzený žalobným petitom vyplýva z rovnakých skutkových tvrdení, na základe ktorých bol uplatnený, t.j. ak je založený na rovnakých skutkových okolnostiach a rovnakom právnom dôvode. **Podmienky totožnosti strán sporu a totožnosti premetu konania musia byť splnené súčasne.** Za tú istú vec treba v novom konaní považovať ten istý nárok, o ktorom sa už prv právoplatne rozhodlo, ak sa opiera o ten istý právny dôvod vyplývajúci z totožného skutkového stavu. **○ prekážku rozsúdenej veci nejde, ak chýba čo i len jeden z uvedených znakov.**

- V súčasnosti sa ustálil výklad (aj s poukazom na rozhodnutia Súdneho dvora EÚ), podľa ktorého platí, že platobný rozkaz v spotrebiteľských veciach nezakladá prekážku rei iudicatae vo vzťahu k posúdeniu neprijateľnosti zmluvných podmienok.

Aplikácia princípu právnej istoty (nielen) pri ochrane dlžníka zo strany súdnej moci

- **Neoprávnený odber zemného plynu**
- **Ustálená rozhodovacia prax - R 45/2019** (Uznesenie Najvyššieho súdu SR, spis. zn. 50bdo/32/2018 zo dňa 29.11.2018)
- *„Pri neoprávnenom odbere plynu s meradlom, na ktorom bolo porušené zabezpečenie proti neoprávnenej manipulácii, **škoda vzniká samotným odberom plynu**. Údaje z takéhoto meradla nie sú objektívnym a spoľahlivým podkladom pre vyčíslenie skutočne vzniknutej škody, preto treba pri jej vyčíslení **použiť spôsob ustanovený všeobecne záväzným právnym predpisom.**“*

Aplikácia princípu právnej istoty (nielen) pri ochrane dlžníka zo strany súdnej moci

- **Nález Ústavného súdu SR III. ÚS 114/2020 zo dňa 09.03.2021:**

➤ Z odôvodnenia:

*„Pokiaľ je odberateľom spotrebiteľ podľa Občianskeho zákonníka, pričom jeho existujúce práva majú byť posilnené a zaručené, znamená to, že je nevyhnutné aj derivovaný vzťah medzi spotrebiteľom a PDS (prevádzkovateľ distribučnej siete) **posudzovať optikou spotrebiteľského práva**, do právneho vzťahu sa spotrebiteľ a PDS dostávajú len pre účely plnenia spotrebiteľskej zmluvy.“*

*„Na základe fiktívneho výpočtu **dochádza k zisteniu teoretického maximálneho množstva odobratého plynu, teda vychádza sa z maximálnych možných hodnôt odberu a jeho nepretržitého trvania**, čo pre odberateľa nie je vôbec priaznivé. Výška škody sa tak ľahko vyšplhá na hodnoty, ktoré sú celkom nereálne.“*

*„Zároveň je potrebné od vypočítanej výšky škody **nutné odpočítať prípadné platby (napr. vo forme záloh), ktoré uhradil odberateľ v období neoprávneného odberu** (rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 33Cdo 3287/2009 z 15. decembra 2001).“*

„Výchova“ k nedodržiavaniu záväzkov ako dlhodobý slovenský štandard

- **Nález Ústavného súdu SR, spis. zn. PL. ÚS 11/2016 zo dňa 07.02.2018:**

„Možno konštatovať, že právna úprava je príliš jednostranná, a to už samotným procesom, ako aj tým, že v istom zmysle **prezumuje nekalosť daných dlhov**. Spotrebiteľské právo je zaiste súčasťou vytvárania spoločenskej kohézie, ale aktuálna právna úprava svojou zjednodušujúcou priamočiarosťou vykazuje asymetriu, pretože **všetkých dodávateľov (veriteľov) stavia akoby na stranu tých „zlých“ a spotrebiteľov na stranu tých „ublížených“**. Podľa poznatkov zo súdnej praxe však právna úprava svojím nastavením spôsobuje aj to, že často najneaktívnejším dlžníkom – spotrebiteľom poskytne pomoc, zatiaľ čo tí zodpovednejší sa často na pojednávanie dostavia (alebo už vo vyjadrení k žalobe) a dlh uznajú, čo podľa procesného práva vedie automaticky k vyhovneniu žalobe rozsudkom pre uznanie.“

„Výchova“ k nedodržiavaniu záväzkov ako dlhodobý slovenský štandard

- **2017 - liberalizácia inštitútu oddĺženia**
- **2020 – zastavenie starých exekúcií**
- **2022 - navýšenie nepostihnuteľnej časti príjmu pri exekúcii**
- **2023 - generálny pardon pre dlžníkov Sociálnej poisťovne**

A čo bude ďalej?

Ďakujem za pozornosť.

SOUKENÍK – ŠTRPKA, s. r. o.

advokátska kancelária / law firm

Šoltésovej 14, 811 08 Bratislava

+421 2 32 202 111

akss@akss.sk

www.akss.sk

